

SELETUSKIRI

Valitsuse protokollilise otsuse „Eesti seisukohad AgoraEU programmi 2028-2034 kohta” juurde

1. Sissejuhatus

Euroopa Komisjon (edaspidi *komisjon*) avaldas 17. juulil 2025. a AgoraEU programmi (edaspidi *programm*) määruse eelnõu, mis sätestab kultuuri- ja loomesektori, audiovisuaaltööstuse, uudismeedia, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi aastateks 2028-2034. AgoraEU programm integreerib seni eraldiseisvalt toimunud Loov Euroopa ja CERV programmid. Mõnes valdkonnas, nagu uudismeedia ja võitlemisel desinformatsiooni vastu oli liidu toetus eri programmide vahel killustatud. Programmi „Loov Euroopa“ sektoriülene tegevussuund sisaldas konkreetseid meetmeid meedia mitmekesisuse, -pädevuse ja -koostöö valdkonnas. Desinformatsiooni vastu võitlemist on seni rahastatud programmi Digitaalne Euroopa kaudu. Uue programmi ettepanekuga on loodud ühtne ja terviklik raamprogramm. Programmi ettepaneku eesmärk on edendada kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ja pärandit, suurendada kultuuri- ja loomesektori, eelkõige meedia- ja audiovisuaaltööstuse konkurentsivõimet, kaitsta loome- ja meediavabadust ning kaitsta ja edendada võrdõiguslikkust, kodanikuaktiivsust, õigusi ja väärtusi, mis on sätestatud aluslepingutes ja hartas, suurendades sellega liidus demokraatlikku osalust ja ühiskonna vastupanuvõimet.

Selleks et programm oleks tulemuslik, tuleb selles arvesse võtta erinevate poliitikavaldkondade eripärasid, nende sihtrühmi ja konkreetseid vajadusi.

Programm on strateegiliselt joondatud kesksete ELi poliitikaprioriteetidega, nagu rohepööre, digipööre, oskuste arendamine, demokraatia ja väärtuste kaitse ning turvalisus. Komisjon näeb uut programmi kui peamist vahendit poliitikaprioriteetide elluviimiseks näiteks tulevase Euroopa kultuurikompassi alt. AgoraEU programmi eelarve maht on ettepaneku kohaselt 8,582 miljardit eurot. Lisaks nähakse ette lisarahastuse võimalusi ja sünergiat teiste ELi fondidega, näiteks Erasmus+, Euroopa Horisont, Euroopa Konkurentsivõime Fond ja InvestEU.

Komisjoni ettepanekut menetletakse ELi nõukogu kultuurikomitees.

Määrus võetakse vastu seadusandliku tavamenetluse raames. Nõukogus on eelnõu vastuvõtmiseks vajalik kvalifitseeritud hääleenamus.

Eesti seisukohtade kujundamisel on arvesse võetud järgmisi dokumente: Eesti pikaajaline arengustrateegia „Eesti 2035“ (vastu võetud Riigikogu 12. mai 2021. a istungil); Vabariigi Valitsuse 12.12.2024 ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 17.01.2025 istungil heaks kiidetud seisukohad Euroopa Liidu Loov Euroopa programmi 2024. aasta vahehindamise avaliku konsultatsiooni kohta; Eesti ELi poliitika prioriteedid aastateks 2025-2027; Vabariigi Valitsuse 6.02.2025 ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 14.02.2025 istungil heaks kiidetud seisukohad Euroopa tsiviil- ja sõjalise valmisoleku tugevdamise kohta; Vabariigi Valitsuse 22.05.2025 ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 14.02.2025 istungil kinnitatud Eesti seisukohad digitaalse kultuuripärandi säilitamise kohta Euroopa Liidus; Vabariigi Valitsuse 18.08.2016 ja Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoni 29.08.2016 seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile, millega muudetakse direktiivi 2010/13/EL audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta, et võtta arvesse muutuvat turuolukorda.

Seletuskirja ja seisukohad koostasid Kultuuriministeeriumi ELi asjade nõunik Kadri Jauram (55652 788, kadri.jauram@kul.ee), Eesti alalise esinduse ELi juures kultuurinõunik Heili Jõe (00322 49993 5604, heili.joe@mfa.ee). Seisukohtade kujundamisse olid kaasatud eksperdid erinevatest Kultuuriministeeriumi osakondadest, “Loov Euroopa” ja CERV infopunktidest ning sidusrühmad valdkonnast. Seisukohad on kooskõlastatud Rahandusministeeriumi, Siseministeeriumi, Justiits- ja Digiministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga.

Valdkonna eest vastutavad Kultuuriministeeriumi loomingu asekanter Xenia Joost (6282212, xenia.joost@kul.ee) ja Kultuuriministeeriumi kultuuriväärtuste asekanter Merilin Piipuu (628 2210, merilin.piipuu@kul.ee), Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse asekanter Eda Silberg (628 2204, eda.silberg@kul.ee).

2. ELi asja sisu

Programm jaguneb kolmeks tegevussuunaks.

Esimene on programmi **Loov Euroopa kultuuri tegevussuund**, mille eesmärk on toetada piiriülest kultuuriloomet ja -koostööd, kultuurielus osalemist, kultuuri kättesaadavust ning

kultuuriteoste piiriülest levitamist, tugevdades samal ajal kultuuri- ja loomesektori sotsiaalset, majanduslikku ja rahvusvahelist mõõdet.

Teine on **MEDIA+ tegevussuund**, mille eesmärk on toetada Euroopa audiovisuaal- ja videomängutööstuse mitmekesisust ja konkurentsivõimet, soodustades Euroopa päritolu sisu loomist, levitamist ja kättesaadavust ning samal ajal edendada mitmekesist ja sõltumatut meediaruumi, toetades vaba ajakirjandust, parandades ligipääsu usaldusväärsele teabele ja võideldes desinformatsiooniga.

Kolmas on **demokraatia, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste (CERV+) tegevussuund**, mille eesmärk on kaitsta ja edendada põhiõigusi, võrdõiguslikkust ja mittediskrimineerimist ning tugevdada kodanikuühiskonna rolli ja kodanike õigusi, sealhulgas vaba liikumist. Samuti toetatakse võitlust soolise vägivalla ning laste ja teiste haavatavate rühmade vastu suunatud vägivalla vastu ning edendatakse demokraatlikku osalust ja õigusriigi põhimõtte järgimist.

Selleks, et saavutada tegevuste suurem mõju ja tõhus koostöö, toetab programm samuti algatusi, mis ühendavad kultuuri-, meedia- ja kodanikuühiskonna alasuundi ja valdkondi ning soodustavad koostööd ja innovatsiooni.

Ettepaneku sätete selgitused

I peatükk (artiklid 1-3) - üldsätetes määratletakse programmi nimi, mõisted, üldesmärgid. Programm on ülesehitatud kolmele tegevussuunale: kultuuri; MEDIA+; demokraatia, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste tegevussuund (CERV+), mille iga puhul on artiklis 3 toodud üldesmärgid.

II peatükk (artikkel 4) - kirjeldatakse Loov Euroopa kultuuri tegevussuuna detailsemaid ülesandeid, milleks on edendada eri vormides piiriülest kultuuriloomet ja koostööd, soodustades loovisikute ja loometöötajate liikuvust, residentuure ning partnerlusi eri suurusega organisatsioonide vahel. Samuti taotletakse, et kõigil, eriti noortel, oleks parem juurdepääs kultuurile ja kultuuripärandile ning võimalus aktiivselt osaleda kultuurielus, tugevdades nii ühiskonna ühtekuuluvust, põlvkondadevahelist õiglust ja mitmekesisust. Programm toetab Euroopa kultuurisisu laiemat levitamist ja nähtavust nii liidu sees kui ka laiemalt, aitab arendada kultuuri- ja loomesektori oskusi ja suutlikkust innovatsiooni, rohepöörde ja digiarengu suunal, soodustab koostööd ning teadmiste ja andmete vahetust kultuuripoliitika arendamisel. Lisaks toetatakse Euroopa Liidu rahvusvahelisi kultuurisuhteid. Kultuuri

tegevussuund arvestab täielikult loome- ja kultuurilise väljendusvabaduse põhimõtet ning aitab kaasa kultuuri- ning loomeinimeste töötingimuste parandamisele.

III peatükk (artikkel 5) - kirjeldatakse MEDIA+ tegevussuuna ülesandeid, mis omakorda jagunevad kaheks: audiovisuaalvaldkonna ja uudismeedia tegevusteks.

Audiovisuaalvaldkonna tegevuste raames on ülesandeks toetada mitmekesiste Euroopa audiovisuaalteoste loomist, levitamist ja nähtavust ning laiendada nende publikut nii Euroopas kui ka rahvusvaheliselt. Programm soodustab videomängude ja immerstiivse sisu arendamist, talentide ja ettevõtete koostööd, uuenduslike ärimudelite kasutamist ning audiovisuaalvaldkonna poliitilist koostööd ja andmevahetust, aidates ühtlasi rakendada asjakohaseid ELi direktiive.

Uudismeedia valdkonna tegevuste ülesandeks on kaitsta ajakirjanikke ja meediavabadust, edendada kvaliteetset ja mitmekesist ajakirjandust ning toetada meediaorganisatsioonide digiüleminekut ja uuenduslikke tööviise. Samuti soodustatakse koostööd desinformatsiooni ja infomanipulatsiooni vastu võitlemisel, suurendatakse kodanike, eriti noorte, meediapädevust ning tugevdatakse poliitilist dialoogi ja andmeanalüüsi, austades täielikult toimetuste sõltumatust ja ajakirjandusstandardeid.

IV peatükk (artiklid 6-9) - kirjeldatakse demokraatia, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste (CERV+) tegevussuuna täpsemaid ülesandeid. Selle tegevussuuna eesmärgid jagunevad kolme alasuunda. Esimeses, õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodanike valdkonnas, keskendutakse diskrimineerimise ennetamisele, võrdõiguslikkuse edendamisele ning naiste, laste ja puuetega inimeste õiguste kaitsele, samuti sõnavabaduse ja andmete privaatsuse tagamisele ning kodanikuühiskonna suutlikkuse suurendamisele põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi kaitsele. Teises, Daphne valdkonnas, keskendutakse soolise vägivalla, perevägivalla ja riskirühmade vastu suunatud vägivalla ennetamisele, ohvrite kaitsele ning Euroopa Nõukogu konventsiooni eesmärkide toetamisele. Kolmandas, demokraatliku osaluse ja õigusriigi valdkonnas, toetatakse kodanike aktiivset osalust liidu demokraatlikus elus, vabu ja kaasavaid valimisprotsesse ning kodanikuteadlikkuse suurendamist liidu ajaloost, mitmekesisusest ja väärtustest, et edendada vastastikust mõistmist ja sallivust.

V peatükk (artikkel 10) - kirjeldatakse valdkonnaüleseid ja horisontaalseid prioriteete ja tegevusi, millega täiendatakse artiklis 3 toodud eesmärgid. Antud valdkonnaülesed ja horisontaalsed prioriteedid keskenduvad koostöö ja innovatsiooni edendamisele kultuuri-, meedia- ja kodanikuühiskonnas, avaliku arutelu usaldusväärsuse kaitsele ning demokraatia ja

kodanikuaktiivsuse tugevdamisele. Samuti toetatakse uuenduslike tehnoloogiate, sealhulgas tehisintellekti vastutustundlikku kasutamist, ja oskuste arendamist, ELi õigusaktide rakendamist ning programmi tutvustamist ja tulemuste nähtavuse suurendamist, mida tehakse infopunktide kaudu.

VI peatükk (artikkel 11-17) - puudutab finantssätteid ja programmi juhtimist, kus artikkel 11 määrab kindlaks programmi eelarve ja rahastamise vormid, artikkel 12 täiendavate vahendite kaasamise liikmesriikide, ELi institutsioonide, organite, kolmandate riikide, rahvusvaheliste organisatsioonide ja rahvusvaheliste finantsasutuste vahel. Artikkel 13 võimaldab kombineeritud rahastamist teiste ELi programmidega ning võimalust korraldada väljavajalimismenetlusi ühiselt partneritega. Artiklis 14 määratakse kindlaks tingimused, millistel kolmandatel riikidel on võimalik programmis osaleda, kas täielikult või osaliselt, ning millised üksused võivad rahastust taotleda. Artikkel 15 toob ära ELi rahastuse vormid ja rakendamise sätteid. ELi rahastus hõlmab nii toetusi, auhindu, hankeid kui ka mitterahalisi annetusi, eelarvelisi tagatiseid ning rahastamisvahendeid (sh InvestEU), kulude sidumatust kui ka lihtsustatud kulumeetodeid. Samuti käsitleb antud artikkel taotlejate suutlikkuse hindamist. Artikkel 16 sätestab rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid. Artikkel 17 käsitleb programmi rakendamist tööprogrammide kaudu vastavalt Euroatom määrusele 2024/2509 artikkel 110.

VII peatükk (artikkel 18-20) - ülemineku- ja lõppsätetes nähakse ette sujuv üleminek programmide vahel ning sätestatakse määruse jõustumiskuupäev.

3. Vastavus subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetele

Ettepaneku õiguslikuks aluseks on ELi toimimise lepingu artikkel 9 lõige 2, artikkel 21 lõige 2, artikkel 24, artikkel 167 lõige 5, artikkel 168 lõige 5 ja artikkel 173 lõige 3.

ELi toimimise lepingu artikli 19 lõikega 2 nähakse ette võimalus luua stimuleerivaid meetmeid, et toetada liikmesriike võitluses diskrimineerimisega soo, rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse alusel.

ELi toimimise lepingu **artikli 21 lõikega 2** nähakse ette liidu meetmed, millega hõlbustatakse kodanike vaba liikumise ja liikmesriikide territooriumil elamise õiguse kasutamist. See artikkel võib hõlmata ka meetmeid kodanike ja ametiasutuste teavitamiseks õigusest hääletada teises liikmesriigis elades, sest need meetmed hõlbustavad praktikas ka kodanike vaba liikumise ja elamise õiguse kasutamist.

ELi toimimise lepingu artikliga 24 kohustatakse Euroopa Parlamenti ja nõukogu määrama kindlaks ELi lepingu artikli 11 tähenduses kodanikualgatuse esitamise kord ja tingimused. Seda on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/788 vastuvõtmisega. Programmist tuleks toetada kõnealuse määruse rakendamise tehnilise ja korraldusliku toe rahastamist, mis võimaldab kodanikel kasutada oma õigust algatada ja toetada Euroopa kodanikualgatusi. Koos muude ELi toimimise lepingu artiklis 24 sätestatud õigustega tagab see õigus kodanike otsese osalemise liidu demokraatlikus elus.

ELi toimimise lepingu artikli 167 lõikega 5 antakse liidule ülesanne võtta vastu stimuleerivaid meetmeid, et aidata kaasa liikmesriikide kultuuri õitsengule, ühtlasi respektides nende rahvuslikku ja regionaalset mitmekesisust ning tuues esile ühist kultuuripärandit. Liidu meetmed peavad ergutama liikmesriikide vahelist koostööd ning täiendama nende meetmeid muu hulgas sellistes valdkondades nagu Euroopa elanike kultuuri- ja ajalooalaste teadmiste parandamine ja levitamine ning üleeuroopalise tähtsusega kultuuripärandi säilitamine ja kaitse.

ELi toimimise lepingu artikli 168 lõikes 5 on sätestatud õiguslik alus inimeste tervise kaitset ja parandamist stimuleerivate meetmete vastuvõtmiseks. Vägivald, sealhulgas laste- ja naistevastane vägivald kahjustab füüsilist ja vaimset tervist. Lapsed on haavatavad kodanikud ja vajavad suuremat kaitset nimetatud ohtude eest, mis hõlmavad sageli piiriüleseid juhtumeid. Naistevastane vägivald kahjustab samuti tõsiselt ohvrite füüsilist ja vaimset tervist ning nad vajavad väga suurt kaitset.

ELi toimimise lepingu artikli 173 lõikes 3 on sätestatud, et liit võib otsustada vastu võtta erimeetmeid, millega toetatakse liikmesriikides liidu tööstuse konkurentsivõime tagamiseks vajalike tingimuste loomiseks tehtavaid meetmeid, sealhulgas algatuse ja ettevõtete arengu jaoks soodsa keskkonna edendamiseks.

ELi toimimise lepingu artikli 173 lõike 3 kohaselt võib liit otsustada võtta vastu erimeetmeid, et toetada liikmesriikides algatatud tegevust. Meetmed võivad hõlmata samme liidu tööstuse konkurentsivõime tagamiseks ning ettevõtluse arendamiseks, samuti ettevõtete arenguks soodsa keskkonna loomiseks. Sellised meetmed ei kohusta liikmesriike oma õigus- ega haldusnorme ühtlustama.

Subsidiaarsuse põhimõtte järgi tegutseb Euroopa Liit kultuuri, meedia ja liidu väärtuste edendamisel vaid siis, kui eesmäärke ei ole võimalik piisavalt saavutada üksnes liikmesriikide

tasandil. Nendes valdkondades on sageli tegemist riigipiire ületavate ja keerukate probleemidega, mis nõuavad koordineeritud lähenemist ja ühist tegutsemist. ELi tasandil korraldatud koostöö võimaldab sidusamat ja tõhusamat reageerimist ühistele väljakutsetele, tugevdades samal ajal Euroopa kodanikudentiteeti, solidaarsust ning osalust kultuuris ja meedias. Samuti toetavad ELi meetmed ühtse turu toimimist, parandades kultuuri- ja loomesisule juurdepääsu, soodustades meedia mitmekesisust ning suurendades Euroopa loome- ja audiovisuaalsektori konkurentsivõimet. Kooskõlastatud poliitikad ja ühised projektid aitavad vähendada killustatust ning võimaldavad ressursside tõhusamat kasutamist. Liidu eelarve täidab seejuures kesket rolli, võimaldades ellu viia algatusi, mis toovad kasu kõigile liikmesriikidele ja nende kodanikele.

Proportsionaalsuse põhimõte tagab, et ELi tegevus ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik seatud eesmärkide saavutamiseks. Programm keskendub piiriülesele koostööle. Samuti toetab AgoraEU kvaliteedi tõusu ja rahvusvahelist konkurentsivõimet, jäädes kooskõlla ELi üldiste poliitikate ja prioriteetidega. Seega võib öelda, et ettepanek ei lähe kaugemale sellest, mida on vaja programmi eesmärkide saavutamiseks ELi tasandil.

4. ELi asja esialgse mõjuanalüüsi kokkuvõte

Kultuuri- ja audiovisuaalvaldkonna toetusprogrammide ajalugu ulatub EL-is 1990. aastatesse, kus alguses hallati kultuuri-, kultuuripärandi- ning audiovisuaalvaldkonna koostöö toetusprogramme eraldi. Alates 2000. aastast koondati kultuuri-, loome- ja kultuuripärandikoostöö programmi „Kultuur 2000“ ning audiovisuaalvaldkonda toetati programmist MEDIA. Nõnda haldas Euroopa Komisjon kultuuri-, loome- ja audiovisuaalvaldkondade toetusi kahe eraldi programmi kaudu kuni 2014. aastani, mil need kaks programmi ühendati „Loov Euroopa“ programmiks. Programm on aidanud edendada kultuurilist ja kultuuri väljendusvormide mitmekesisust piiriüleselt, aidanud oluliselt kaasa rahvusvahelisele koostööle, pakkudes Eesti loomeinimestele ja -organisatsioonidele olulisi võimalusi professionaalseks koostööks ja koosloomeks, teoste nähtavuse, kättesaadavuse ja konkurentsivõime suurendamiseks. Lisaks on programm aidanud kaasa professionaalsele võrgustumisele ning tõstnud Eesti rahvusvahelist mainet. „Loov Euroopa“ programmi näol on tegemist ainukese spetsiifiliselt kultuuri- ja loomesektorile, sealhulgas audiovisuaalsektori piiriülese koostöö ja levi edendamisele suunatud ELi rahastamisallikaga ja sel on nendes sektorites ainulaadne koht.

CERVi (Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm) ajalugu ulatub aastatesse 2014-2020, mil antud valdkondade teemad jagati kahe programmi vahel: „Õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm“¹ (Rights, Equality, Citizenship Programme, lühend REC)² ning „Kodanike Euroopa programm“³ (Europe for Citizens, lühend EFC). 2021. aastal ühendati kaks programmi ja uue programmi nimeks sai „Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm“⁴ (Citizens, Equality, Rights and Values, lühend CERV), mille kontaktpunkt on Kodanikuühiskonna Sihtkapital⁴. CERV on Euroopa Liidu rahastusprogramm, mis aitab säilitada avatud, demokraatlikku, kaasavat ja loovat ühiskonda ning toetab tegevusi, mis võitlevad diskrimineerimise, rassismi ja soolise vägivalla vastu, edendavad laste ja naiste õigusi, ajaloolise mälu väärtustamist ning tugevdavad kodanike osalust ja kaasamist poliitikakujundamisse. CERV programmi mõju Eestile on olnud märkimisväärne, toetades kodanikuühiskonna organisatsioone ja avaliku sektori asutusi projektidega, mis tegelevad soolise võrdõiguslikkusega ja haavatavate sihtrühmade vägivalla ennetamise, samuti põhiõiguste ja demokraatia edendamisega.

CERV programmi toetustega on arendatud naiste juhtimisvõimekust, suurendatud teadlikkust LGBTQI+ inimeste ja erivajadustega inimeste õigustest, parendatud politsei ja ametkondade töövõimekust perevägivalla juhtumite käsitlemisel ning toetatud noorte ja laste õiguslast haridust. Samuti on panustatud soolise võrdõiguslikkuse edendamisse tehnoloogiasektoris ja ajaloolise mälu hoidmise projektidesse.

CERVi tegevused on aidanud tugevdada Eesti kodanikuühiskonda, suurendanud organisatsioonide rahvusvahelist koostööd ning toetanud Euroopa Liidu alusväärtuste – võrdsuse, inimõiguste ja demokraatia – nähtavust ja rakendamist kohalikul tasandil.

Mõlema programmi 2021-2027 vahehindamiste tulemused näitavad, et suures osas on saavutatud oma poliitilised eesmärgid ja loodud Euroopa Liidu tasandil lisandväärtust. Näiteks kinnitas CERVi vahehindamine, et programm täidab väärtuste ja põhiõiguste edendamise rahastamise valdkonnas seni suuresti tühja niši. See on ainus ELi vahend, mis on spetsiaalselt loodud toetama organisatsioone, mis tegelevad põhiõiguste, võrdsuse ja

---

¹ [EU Funding & Tenders Portal](#)

² [EU Funding & Tenders Portal](#)

³ Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV) | EU Funding & Tenders Portal

⁴ [Programmi „Kodanike Euroopa“ kontaktpunktid - Euroopa Komisjon \(europa.eu\)](#)

mittediskrimineerimise, demokraatia ning õigusriigi kaitse ja edendamise Euroopas. Nendel organisatsioonidel puuduvad sageli muud rahastamisallikad. „Loov Euroopa” programm on aidanud kaasa üldisele eesmärgile toetada kultuurilist ja keelelist mitmekesisust, suurendades kultuuri kättesaadavust, samuti konkurentsivõime eesmärgile, aidates audiovisuaal-, loome- ja kultuurivaldkonna tegijatel kasvada Euroopa tasandil. Programmil on ainulaadne roll, olles ainus rahastamisallikas, mis toetab nende sektorite vahelist koostööd, sisu levikut ja loojate liikuvust üle riigipiiride.

Samas töö mõjuhinnang esile ka programmide ülesehituse ja rakenduse täiustamise vajadusi. Nendeks on programmide haarde laiendamine, juurdepääsu ja juhtimise lihtsustamine, seire tõhustamine, sünergiate tugevdamine ja kattuvuste vältimine teiste programmidega ning paindlikkuse suurendamine uute väljakutsete lahendamiseks. Mõlemaid programme on hinnatud kui kulutõhusaid, paindlikke ja strateegiliselt olulisi. Programmid aitavad kaasa nii ELi kui ka Eesti valdkondlike strateegiliste eesmärkide täitmisele, sealhulgas rohepöördele, digipöördele ja sotsiaalsele kaasatusele. Samuti aitavad need tugevdada Euroopa väärtusi, kultuuridevahelist mõistmist ja sotsiaalset sidusust.

Uus programm „AgoraEU” tugineb programmile „Loov Euroopa“ (2021–2027), samuti Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmile CERV (2021–2027) ning olemasolevatele institutsioonilistest õigustest tulenevatele eelarveridadele. Sellesse koondatakse ELi rahaline toetus kultuuri, meedia ja liidu väärtuste säilitamiseks. Uues rahastamisvahendis võetakse arvesse eri valdkondade eripära, nende erinevaid sihtrühmi ja konkreetseid vajadusi, tagades samal ajal koostoime ja meetmete vastastikuse täiendavuse.

Sotsiaalsed mõjud

Senine „Loov Euroopa“ programm on Eestis märkimisväärselt mõjutanud loome-, kultuuri- ja audiovisuaalvaldkonda, edendades kultuurilist mitmekesisust ja rahvusvahelist koostööd. „Loov Euroopa” programm on võimaldanud Eesti loovisikutel ja organisatsioonidel jõuda rahvusvahelisele areenile, tuues kaasa rohkem koostööprojekte Euroopa tasandil. See on avardanud Eesti kultuuri- ja loomesektori rahvusvahelisi sidemeid, toetades uute võrgustike loomist ning oskusteabe jagamist. Eelmainitud koostöö on aidanud tuua uuenduslikke ideid ja meetodikaid ka kohalikku konteksti. „Loov Euroopa“ on võimaldanud tekkida platvormil, kus Eesti loojad saavad vahetada ideid, teadmisi, oskusi ja kogemusi teiste Euroopa riikide loomeinimestega ning koos luua. „Loov Euroopa“ on toetanud Eesti filmide, teatri-, muusika- jt projektide levitamist Euroopas, andes Eesti loomeinimestele võimaluse jõuda laiema

publikuni. Audiovisuaalvaldkonnas, filmide ja seriaalide arendamisel ning professionaalide koolitamisel on see suurendanud rahvusvahelistes koostööprojektides osalemist ja toonud Euroopa teoseid ka Eesti publikuni, pakkudes samal ajal rohkem ressursse ja platvorme Eesti teoste levitamiseks. Näiteks 2021. aastal Cannes'i filmifestivali põhivõistlusprogrammis esilinastunud Soome-Eesti koostööfilm "Kupee nr 6" sai arendustuge „Loov Euroopa“ programmist, samuti ka Anna Hints ja Tushar Prakash lühifilm „Sannapäiv“. Anna Hints dokumentaalfilm "Savvusanna sõsarad" sai pärast auhinnasadu festivalidel „Loov Euroopa“ tuge kinolevi korraldamiseks Euroopas. Selline võimalus avaneb väga vähestele. Oluliseks näiteks programmi tähtsusest on ka MEDIA programmi pikaajaline toetus Euroopa festivalidele, sh Pimedate Ööde Filmifestivalile, ning edukad filmiarendusprojektid, mille teostus sõltub otseselt programmist.

Loov Euroopa toel on Eestis ellu viidud koostööprojekte, mis on toonud kokku erinevatest kultuuridest pärit inimesi, soodustades kultuuridevahelist dialoogi ja kogukondade lõimimist. Üheks suurimaks algatuseks, mida programm toetab, on Euroopa kultuuripealinn ja 2024. a oli au seda tiitlit kanda Tartul koos Lõuna-Eestiga ning sellel projektil on lai sotsiaalne-, majanduslik-, eelarveline- ja keskkonnamõju⁵. Samuti on suurenenud kogukonnapõhiste kultuurialgatuste arv, mis on toonud kultuuri ka nendeni, kes sellega muidu kokku ei puutuks. Heade näidetena programmi sotsiaalsest mõjust võiks välja tuua VAT Teatri projekti „Play On!“, mis tunnistab digitaliseerimisest tingitud suuri muutusi ühiskonnas ja teatris ning püüab projektis osalevatel teatritel aidata mõista, tundma õppida ja rakendada kaasavat tehnoloogiat, et katsetada klassikalise kõrval ka interaktiivsete jutustamisvormidega. Teatrielamust uuendab ka „Prothemus“, mis loob rahvusvahelisi kogukonnateatrit, eesmärgiga kaasata sellesse osalema marginaliseeritud ühiskonnagruppe. Muusika valdkonnas on Music Estonia vedanud edukat projekti HEMI (Hub for the Exchange of Music Innovation), mille eesmärk on toetada Kesk- ja Kagu-Euroopa artiste ja muusikaprofessionaale.

CERV programmi sotsiaalne mõju Eestile on samuti mitmekesine ja märkimisväärne. Programm aitab suurendada kodanike kaasatust ühiskondlikku ellu ning tugevdada võrdõiguslikkust ja sallivust Eesti ühiskonnas. 2023. a voorust sai ühena 21 organisatsioonist toetust Eesti organisatsioon People to People suurprojekti "Voices of Change". Projekti

---

⁵ https://tartu2024.ee/wp-content/uploads/2025/10/Tartu2024_Ellujaamise_lugu.pdf

eesmärk on edendada nende tüdrukute arusaamu poliitika kujundamise protsessist, kes on Euroopasse tulnud pagulase või sisserändajana.

CERV rahastab projekte, mis võitlevad diskrimineerimise, rassismi ja soolise vägivalla vastu, toetavad laste ja naiste õigusi ning ennetavad vägivalda. Näiteks MTÜ Naiste Tugi- ja Teabekeskus osaleb koos Itaalia, Eesti, Kreeka, Prantsusmaa ülikoolide, MTÜde ja uurimiskeskustega projektis, mille eesmärk on uue innovaatilise mehhanismi väljatöötamine, mis ühendab ja sünkroniseerib parimad olemasolevad tööriistad ja meetodid digitaalse lahendusega. Taoline mehhanism pakub tuge haridusasutustele, ülikoolidele ja nende töötajatele (nii õppejõud kui ka haldustöötajad) stereotüüpide ja soolise vägivalla, eriti seksismi, seksuaalse ahistamise ja homofoobse vägivalla tuvastamisel ja ennetamisel nende igapäevatoos. Heaks näiteks on MTÜ Rääma Noorte Ühing, kes osaleb rahvusvahelises projekt „Combating Hate Speech and Hate Crimes Against Individuals with Mental Disabilities (COMBATHATE)“. COMBATHATE toob kokku Eesti ja mitme Euroopa riigi vabaihendused ning tugiteenuste osutajad, et vähendada vaenukõnet ja vaenukuritegusid vaimse puudega inimeste suhtes.

Samuti toetab CERV programm Euroopa ajaloolise mälu projekte kodanike osaluse ja kaasatuse suurendamiseks, näiteks 2024. a. sai 120 000 euro suuruse toetuse Eesti Mälu Instituudi, Eesti Naisuurimus- ja Teabekeskus, Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse koostööprojekt Lätiga „Euroopa traumaatiline mälu – naispagulased ja suurpõgenemine 1944“, mis käsitleb Baltikumi suurpõgenemist 1944. a. naiste ja laste vaatenurgast. Projekti eesmärgiks on tutvustada ja tõsta teadlikkust pagulasteemadest, demokraatia vajalikkusest, totalitaarse režiimi ohtudest, naiste võimalustest ja ohtudest paguluses, samuti identiteedi säilitamisest. Arvestades 2022. a sündmusi Ukrainas ja põgenikekriisi, tõlgitakse väljavõtted raamatust vene keelde, et jagada 1944. a. naiste kogemusi uue põlvkonna põgenikele Ukrainast, Valgevenest või Venemaalt. CERV programm loob tingimused avatud, kaasava ja demokraatliku ühiskonna arenguks, edendades inimõiguste austamist ja võrdseid võimalusi kõigile. Eesti kodanikuühendused ja kohalikud omavalitsused saavad programmi kaudu tuge oma võimekuse kasvatamiseks, koolitusteks ja teadlikkuse tõstmiseks, mis omakorda tugevdab sotsiaalset sidusust ja usaldust ühiskonnas.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise voliniku kantselei koordineeritav projekt akronüümiga „EquiTech“ (hõlmates veel Leedu ja Eesti asjakohaseid riigiasutusi) keskendub ebaõigluse ja kallutatuse vältimisele automaatsetes otsustusprotsessides. Nimelt kasutavad

asutused üha enam tehisintellekti ja arvutialgoritme andmetöötamiseks ning teenuste pakkumiseks. Samal ajal on oluline olla teadlik ja tagada, et selles protsessis ei diskrimineeritaks inimesi. „EquiTech“ projekt analüüsib Eesti ja Leedu riigiasutuste automaatseid otsustusprotsesse ja nende algoritme. Analüüsi tulemusena valmivad juhendid ja koolitusmaterjalid nii tarkvara arendajatele kui ka riigiametnikele eesmärgiga tagada algoritmides inimeste võrdne kohtlemine.

Mõju majandusele

Uue ühendatud programmi rakendamine võib Eestile avaldada olulist majanduslikku mõju. Näiteks praeguse „Loov Euroopa“ programmi mõju Eestile ja selle kultuuri-, loome- ning audiovisuaalvaldkonnale on olnud märkimisväärne nii otsetoetusena kui ka kaudselt partnerite ja teenuste panuse kaudu. Toetused on aidanud ellu viia rahvusvaheliselt tuntud algatusi nagu Pimedate Ööde Filmifestival ja Tallinn Music Week, Euroopa kultuuripealinn Tartu 2024, mis toovad tulu kohalikule majandusele ja tõstavad Eesti nähtavust. Programmi projektid on suurendanud loovisikute ja organisatsioonide professionaalsust, konkurentsivõimet ning loonud töökohti loome- ja kultuurisektoris, toonud Eestisse välisrahastust. Toetatud tegevused on otseselt hoogustanud kohalikke teenindusettevõtteid ja elavdanud majandust. Lisaks on programm aidanud kaasa kultuuriturismi kasvule ja loomesektori jätkusuutlikule arengule Eestis.

Eesti kultuuri- ja audiovisuaalvaldkonna tegijate aktiivsus ja edukus Loov Euroopast toetuste taotlemisel on aastatega järjest suurenenud. MEDIA alaprogramm on aastatel 2001-2025 toonud Eesti audiovisuaalvaldkonda (arendus, levi ja koolitus, festival ja filmiturg) 13 295 646 eurot, mis aastate lõikes on jõudsasti kasvanud. Kultuuri alaprogrammi raames on aastatel 2015-2023 ELi partnerlustes osaletud Eestist 46 projektiga, kus juhtivpartnerite osa on ajas kasvanud. Eelmisel programmiperioodil, aastatel 2014-2020 on „Loov Euroopa“ programm valdkonda toonud 2 815 125 eurot.

CERV programmil nii otsest mõju Eesti majandusele traditsioonilises mõttes pole olnud, kuna selle eesmärgiks on Euroopa Liidu põhiväärtuste, võrdõiguslikkuse, kodanike õiguste ja demokraatia edendamine ning kodanike kaasamine ühiskondlikus ja kultuurilises kontekstis. Programm on toetanud eelkõige kodanikuühendusi ja mittetulundusprojekte, mis mõjuvad ühiskonna sidususele, vägivalla ennetusele ja kodanike teadlikkusele, kuid majanduslikku kasvu ja tööturgu see otseselt ei stimuleeri. Seega on CERVi mõju Eesti majandusele kaudne,

peegeldudes pigem sotsiaalse kapitali ja kaasatuse ning demokraatliku osaluse tugevnemises, mis võib pikemas perspektiivis toetada stabiilset ja kaasavat majanduskeskkonda. Eesti organisatsioonid on saanud aastatel 2021 ja 2024 CERV programmi kaudu toetust 55 projektile kokku summas 3 819 292 eurot. Käimasoleval programmiperioodil on Eesti osalenud või osaleb 63 projektis.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Loov Euroopa mõju Eesti elu- ja looduskeskkonnale on arvestatav. Programm on toetanud projekte, mis keskenduvad Eesti kultuuripärandi, sh traditsioonilise kunsti ja käsitöö säilitamisele. See on aidanud suurendada teadlikkust kohaliku kultuuri väärtusest ja selle seostest looduskeskkonnaga.

Rohelisem lähenemine on Loov Euroopa programmis üks kultuuri- ja loomesektori valdkonnaülestest prioriteetidest. Komisjon tellis 2021. aastal uuringu „Loov Euroopa programmi rohepööre“, et muuta programm keskkonnasõbralikumaks. Keskelt tellitud uuringu tulemusena valmis kolm dokumenti: keskkonnatavade juhend, Loov Euroopa programmi rohepöörde strateegia ja Loov Euroopa programmi rohepöörde jälgimise juhend. Nende järgimine on projektidele (keskkonnajuhtimisel, reisimisel, transpordi ja energia kasutamisel, jäätmekäitlusel ja hangete korraldamisel) kohustuslik ning seal sätestatud arvestatakse projektide hindamisel. Loodud on roheline lisatoetus Culture Moves Europe meetmes ning roheline ringreisi vautšer Music Moves Europe auhinna raames. Eestist on oluline näitena välja tuua, et PÖFFi raames tegutsev Põhja- ja Baltimaade suurim filmiturg Industry@Tallinn & Baltic Event, mis on alates 2024. aastast ametlikult Greentime'i sertifitseeritud jätkusuutlik üritus, olles nii üks väheseid filmiturge Euroopas ja kindlasti ainus Põhja-Euroopas, mis sellise sertifikaadi kriteeriumitele vastab. Teise näitena saab tuua Euroopa kultuuripealinnana Loov Euroopa programmist toetust saanud Tartu, kes koostas keskkonnahoidlike sündmuste korraldamise juhendi, mille rakendamine oli kohustuslik kõigile kultuuripealinna programmis olevatele projektidele. Eesmärk on, et see leiaks püsivat kasutamist ka kultuuripealinna aasta järgselt nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt.

CERV'i programmist saab hea näitena tuua SA Keskkonnaõiguse Keskuse partnerlusel toimunud projekti, mis tõi kokku kliimateadlased, ametnikud, kohalikud omavalitused ja keskkonna-aktivistid, et arutada kuidas kliimamuutustega kohaneda.

Mõju riigiasutuste töökorraldusele ja riigieelarvele

Nii Loov Euroopa kui ka CERV programm on mitmekesistanud Eesti kultuuri-, loome- ja audiovisuaalvaldkonna, kodanikuühiskonna, demokraatia ja õigusriigi edendamise rahastamisallikaid. Programme rakendatakse riiklike infopunktide ja kas ühe- või mitmeaastaste töökavade (programmide) kaudu. Infopunktide (Loov Euroopas *desks*) või kontaktpunktide (CERVis) ülesanne on nõustada taotlejaid ning levitada infot programmi ja taotlusvoorude kohta, programmi puudutavate ürituste korraldamine (sh infopäevad) ning anda arvamusi Euroopa Komisjonile taotlusvoorude edenemisest liikmesriigis. Lisaks panustavad Loov Euroopa ja CERVi programmikomitee ettevalmistustes.

Loov Euroopa programmi *deske* on riik seni rahastanud 50% ulatuses (Kultuuriministeeriumi eelarvest) ja EL 50% ulatuses. CERV programmi kontaktpunkte on Siseministeerium omalt poolt rahastanud 20%ga, EL 50 %ga ja 30 % on mitterahalise panusena katnud Kodanikuühiskonna Sihtkapital. Eestis on Loov Euroopa infopunktideks Eesti Filmi Instituut (*MEDIA desk*), kes nõustab ja levitab infot MEDIA alaprogrammi kohta ning Loov Eesti MTÜ (*kultuuri desk*), kes nõustab ja levitab infot kultuuri alaprogrammi kohta ning SA Kodanikuühiskonna Sihtkapital, kes nõustab ja levitab infot CERV programmi kohta. Loov Euroopa programmi kolmanda, horisontaalse samba ehk sektoriteülese alaprogrammi kontaktpunktiks (sh uudismeedia ja innovatsioon) on hetkel Kultuuriministeeriumi kommunikatsiooni ja rahvusvahelise koostöö osakonna nõunik, kes vastutab Loov Euroopa infopunktide tegevuskava ja aastaprogrammi koostamise ja edastamise ning infopunktide rahataotluse koostamise ja Brüsselisse edastamise eest.

Taotlemine mõlema programmi erinevatest voorudest, projektide hindamine ja grandilepingud käivad keskse ELi toetuste süsteemi Funding and Tenders Portal kaudu. Liikmesriigid saavad kujundada Loov Euroopa programmi sisu ELi kultuurivaldkonna töökava kokkuleppimisel ja programmikomitees. CERVi kaheaastase tööprogrammi ettepaneku esitab Euroopa Komisjon liikmesriikide esindajatest koosnevale komiteele, kes kiidab programmi heaks.

Kultuuriministeerium viib läbi Loov Euroopa kultuuri alaprogrammis edukaks osutunud Eesti projektitegijatele suunatud kaasrahastusvoorust. Kaasrahastusvoorust on aastatel 2015 – 2023 kokku toetatud 43 projekti ning selle kaudu 29 erinevat loomevaldkonna organisatsiooni, asutust või arenduskeskust. Enamasti on tegemist mitmeaastaste projektidega, mille puhul küsitakse igal aastal kaasrahastust jooksva aasta kulude katteks, seda keskmiselt 15 projektile

aastas. Viimastel aastatel on projektide arv kasvanud paarikümneni, sest organisatsioonid viivad ellu nii käimasolevaid projekte kui ka taotlevad uutes voorudes. Rahvusvahelistes võrgustikes hästi toimivatel organisatsioonidel on korraga käsil 2–3 projekti. Võimekamateks on Sõltumatu Tantsu Ühendus, VAT Teater, Music Estonia, Shiftworks, lastekirjanduse kirjastaja Päike ja Pilv.

Aastatel 2015–2023 on riik eelmainitud voorust kultuuriprojekte kaasrahanud kokku 521 722 euroga. Ajavahemikul 2015–2020 oli Kultuuriministeeriumi fondi maht aastas 46 400 eurot ning projektide omafinantseeringu määr oli väga kõrge (40-60%). See lõi olukorra, kus organisatsioonide võimekuse kasvades sai riik kaasrahatusse panustada keskmiselt vaid 36% küsitavast summast, mis oli organisatsioonide jaoks suureks probleemiks, sest raske oli tagada nii suurt omafinantseeringut. Uuel programmiperioodil 2021-2027 on riigipoolset panust järkjärgult suurendatud, jõudes 2024. aastaks kuni 150 000 euronini. Samal ajal on omafinantseeringu määr vähenenud väiksemate projektide puhul 20-30%ni, mis on taotlejate kindlust ja võimekust toetanud ning esile on kerkinud mitmeid juhtivpartnereid. Samas sai 2023. aastal Eesti riik kaasrahastada siiski 58% küsitavast summast, mis näitab, et vooru mahu kasv oli ainuõige toetamiseks juba tiheda konkurentsi läbinud rahvusvahelisi projekte.

Edasivaates võib eeldada, et Loov Euroopa ja CERV programmide kontaktpunktide tegevus jätkub, mis omakorda eeldab nende rollide stabiilset ja selget rahastamist. See on vajalik nii taotlejate kvaliteetse nõustamise kui ka programmi tegevussuundade tõhusaks elluviimiseks Eestis. Samuti on tõenäoline, et kaasrahastusvoor jätkub, arvestades selle olulist mõju Eesti organisatsioonide rahvusvahelise haarde, võimekuse ja projektide edukuse toetamisel.

5. Ettepanekud Eesti seisukohtadeks koos selgitustega

5.1 Eesti toetab eraldiseisva AgoraEU programmi loomist kultuuri, audiovisuaal-, uudismeedia ning kodanikuühiskonna tegevusvaldkondade toetamiseks. Eesti toetab programmi üldisi eesmärke ning võimalust luua sünergiaid programmi eri osade vahel. Eesti eelistab programmi tegevussuundade selgemat defineerimist, alaeesmärkide ja toetatavate tegevuste täpsemat lahtikirjutamist määruses.

Selgitus: Programmi läbivateks üldeesmärkideks (artikkel 3) on kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse ning kultuuripärandi edendamine, loomesektori konkurentsivõime

suurendamine, eriti meedia- ja audiovisuaalvaldkonnas, loome- ja meediavabaduse kaitsmine, põhiõiguste, võrdse kohtlemise, aktiivse kodanikkonna ja väärtuste edendamine ja kaitsmine ning selle kaudu demokraatias osalemise ja sotsiaalse vastupanuvõime edendamine. Arvestades muutuvaid aegu, on loetletud eesmärgid prioriteetsed kõikide kultuurivaldkonna taotlejate jaoks, kuna rahvusvaheliste koostööprojektide ettevalmistusaeg on pikk ning toimivate võrgustike loomine nõuab erinevaid kohtumisi, arutelusid ning eelarvete planeerimist. Lisaks on artiklis 3 toodud üldeesmärgid iga tegevussuuna raames eraldi.

Kultuuri tegevussuund panustab sarnaselt senise “Loov Euroopa” programmiga piiriülesesse koosloomesse, koostöösse, osalemisse ja teoste kättesaadavusse ning levitamisse, tugevdades samal ajal kultuuri- ja loomesektori sotsiaalset, majanduslikku ja rahvusvahelist mõõdet.

MEDIA+ tegevussuund jaguneb sisuliselt kaheks osaks, millest esimene panustab sarnaselt senise MEDIA programmiga audiovisuaalvaldkonna mitmekesisusse ja konkurentsivõimesse, eelkõige edendades Euroopa teoste loomist ja piiriülest levitamist ning juurdepääsu Euroopa töödele. Uue mõõtmena on hõlmatud videomängutööstus. MEDIA+ teine alavaldkond puudutab uudismeediat, eesmärgiga toetada vaba, jätkusuutlikku ning mitmekesist inforuumi, eelkõige sõltumatut ajakirjandust, usaldusväärse teabe kättesaadavust ja võitlust väärinfo vastu.

CERV+ alasuuna põhieesmärgiks on aidata kaasa põhiõiguste, võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise ning kodanike õiguste, sealhulgas kodanike vaba liikumise kaitsmisele ja edendamisele ning kodanikuühiskonna mõjuvõimu suurendamisele. Samuti on eesmärgiks aidata kaasa soolise vägivalla, lastevastase vägivalla ja teiste haavatavas positsioonis olevate inimeste vastu suunatud vägivalla vähendamisele ja ennetamisele; ning seista demokraatliku osaluse suurendamise ja õigusriigi põhimõtte järgimise eest.

Lisaks käsitleb artikkel 3 sünergiaid alasuundade vahel, nähes ette ka horisontaalsed valdkondade vahelised tegevused, mis panustavad üldeesmärkidesse ja edendavad innovatsiooni.

Kolme tegevussuuna valdkondlikud eesmärgid on liiga üldsõnalised. Näiteks ei täpsusta artikkel 3, milliseid sektoreid, tegevusi ning kuidas programmi raames täpselt toetatakse, kes on peamised ja eelistatud kasusaajad. Selgitav roll on põhjenduspunktidel, kuid need pole tekstis kergesti leitavad kasusaaja vaatest ega ka õiguslikult samaväärselt siduvad kui artiklid. Programmi regulatsiooni üldsõnalisus aitab ühelt poolt kaasa paindlikkusele erinevate

meetmete väljatöötamisel muutuv asjas, kuid vähendab õigusselgust rakendamisel, läbipaistvust ja prognoositavust kasusaajate jaoks.

5.1.1 Programmi kultuuri- ja audiovisuaalvaldkonna tegevussuundade peamiseks fookuseks peab jääma rahvusvaheline professionaalne koostöö, loovisikute mobiilsus, partnerlused ja võrgustikud ning toetatavate tegevuste (kunstiliselt) kõrge kvaliteet. Eesti peab oluliseks kultuuri alasuunas sektoripõhise lähenemise võimalust, tagamaks programmi võimalikult mõjus rakendamine.

Selgitus: kultuuri tegevussuuna (artikkel 4) spetsiifilised eesmärgid kajastavad laias plaanis kõiki seniseid “Loov Euroopa” programmi tegevussuundi kultuuris, mis on väga tervitatav.

Samas ei ole loomesektoreid nimetatud. Puudub selgus, mis valdkonnad on täpselt hõlmatud ning mida programmi raames toetatakse. Samuti ei ole piisavalt selgelt välja toodud võimalikud toetatavad tegevused. Näiteks on mainitud partnerlusi, kuid mitte rahvusvahelisi kultuuriprofessionaalidele suunatud võrgustikke. Viidatakse alustavate loovisikute platvormidele, auhindadele, koolitustele, talentide promole, tuuridele ning festivalide ja tõlgete toetamisele, kogemuste jagamisele valdkonnas ning poliitikakujundamises.

Toetame võrgustike ja platvormide koostööd, mis on üldjoontes solidaarsed foorumid, kus väiksemate ELi riikide hääl ja ideed on kuuldavamad, samuti on nende kaudu lihtsam leida partnereid.

Toetatavate tegevuste puhul on oluline, et kultuuri tegevussuunas on võimalikud sektoripõhised lähenemised. Samade poliitikameetmetega ei saa tulemuslikult arendada niivõrd erinevaid sektoreid nagu muusika ja arhitektuur, kirjandus ja disain. Sektoritel on spetsiifilised väljakutsed, mistõttu on vaja erilahendusi nende väljakutsetega toimetulekuks. Sektoripõhine lähenemine võimaldab edasi liikuda ka seniste edukate algatustega. Sektoripõhise lähenemise kindlus peab olema tagatud.

Kultuuri tegevussuunas on üldiselt tervitatav rõhk kultuurilisel ja keelelisel mitmekesisusel, mida soovime esile tuua. Samuti loome- ja väljendusvabaduse olulise põhimõttena eraldi välja toomine ja kultuuri sisemise väärtuse (*intrinsic value*) rõhutamine.

5.1.2 Eesti toetab programmis MEDIA+ tegevussuunda ning selle audiovisuaalvaldkonna alasuunda. Oluline on, et alasuuna ülesehitus ja struktuur arvestab valdkonna ökosüsteemi jätkusuutlikkust Euroopas nii mitmekesise sisu pakkumisel kui ka sektori konkurentsivõime edendamisel. Eraldi tähelepanu tuleb taotlusvoorude tingimustes

pöörata väikese tootmisvõimekusega riikide ligipääsu tagamisele. Eesti toetab videomängutööstuse hõlmamist programmi.

Selgitus: MEDIA+ audiovisuaalvaldkonna (artikkel 5) tegevused tuginevad senisele MEDIA programmile, keskendutakse audiovisuaalteoste tootmise väärtusahelale tervikuna, idee arendusest kaastootmiseni, levi ning teoste kättesaadavuseni ja leitavuseni (*discoverability*) nii Euroopas kui ka globaalselt.

Audiovisuaalvaldkonnas on teoste tootmisel võtmeroll nii sõltumatutel tootjatel eriti väikese tootmisvõimekusega riikides ja väikestel turgudel, mida soovime programmis veelgi paremini esile tuua. Väikeriigid vajavad lihtsustatud tingimusi ja positiivset diskrimineerimist, seda ilma kunstilises kvaliteedis järele andmata. Olulisel kohal on publiku arendamine, eelkõige kogudes, töödeldes ja kasutades andmeid.

Lisaks on oluline MEDIA+ alasuuna raames jätkata ja laiahaardeliselt edasi arendada Euroopa audiovisuaalteoste ning kinolevi. Levitoetus peab hõlmama nii võimalusi globaalse levi promotsiooniks ja rahvusvaheliseks leviks vajalikku struktuurset toetust. Näiteks on üheks takistuseks levikindlustus, mida väikese tootmisvõimekusega riigid katta ei suuda. Jätkata tuleb filmifestivalide ning filmiturgude toetamisega.

Programmi toetatavate tegevuste hulka on lisatud videomängutööstus, mis on kiiresti kasvav loomemajanduse valdkond. Selle hõlmamist programmi skoopi tuleb pidada positiivseks, kuigi jääb ebaselgeks, mis tegevusi hakatakse programmi alt toetama ja milliseid eesmärke täitma. Videomängutööstus toimib audiovisuaalvaldkonna ökosüsteemist erinevalt ja eeldab seega selgemat sõnastust. Eesti eelistab üksikloojate ja mikroettevõtete võimestamist, kuna ka videomängutööstuse kvaliteetsest sisuloomest tuleneb Euroopa tugevus. Arendada tuleks meetmeid noorte loovaks kaasamiseks mänguarendusse..

5.1.3 Toetame MEDIA+ tegevussuuna all uudismeedia alasuunda, kuid oluline on tagada, et toetustegevused arvestaks uudismeedia valdkonna spetsiifiliste vajadustega. Tähelepanu tuleb pöörata kohaliku sõltumatu meedia jätkusuutlikkusele ja elujõulisusele, sealhulgas piiriüleses koostöös. Toetame toimetusvabaduse ja sõltumatu ajakirjanduse põhimõtete eraldi esiletoomist programmis. Täiendavalt rõhutame meediapädevuse ja strateegilise kommunikatsiooni algatusi, eriti noortele ja lastele, sealhulgas laste õiguste kajastamist ja teadlikkuse suurendamist avalikus ruumis.

Selgitus: Uudismeedia valdkonnal on audiovisuaalvaldkonnaga kohati samad väljakutsed seoses digiplatvormidega, mistõttu uudismeedia valdkond on toodud MEDIA+ tegevussuuna alla. Näiteks on uue mõõtmena programmis välja toodud Euroopa päritolu sisu esindatus ja leitavus, mis puudutab eelkõige globaalseid turge ja platvorme ning on sarnane meediasektori väljakutsetega. Selle teemaga tegelemist toetame mõlemas alavaldkonnas.

Samas on audiovisuaaltootmise ja meediasektori puhul tegemist olemuslikult erinevate sihtrühmadega, kus meediamajad võivad panustada audiovisuaalvaldkonda, kuid nende põhitegevus ja tegutsemispõhimõtted on siiski erinevad. Oluline on MEDIA+ kahte alasuunda piisavalt selgelt eristada ning eesmärkide ja tegevuste puhul valdkonna spetsiifilisi vajadusi arvestada.

Erinevused on ka suurtel ja väikestel meediamajadel, programm peab edendama kohalikul tasandil usaldusväärse meedia kättesaadavust. Samal ajal on piiriülene koostöö meediamajade vahel vajalik näiteks parimate praktikate jagamiseks, koostöö- või ärimudelite arendamiseks seoses platvormimajandusega, või meediapädevuse algatusteks, samuti ajakirjanike ja inforuumi kaitseks. Toetame koostööd professionaalide vahel näiteks väliskorrespondentide võrgustiku arendamise kaudu. Tervitame toimetusvabaduse ja sõltumatu ajakirjanduse standardite eraldi põhimõttena välja toomist programmis, mis on toetatud tegevuste aluseks.

Meedia ja ajakirjanduse toetamisel on keskne roll nende mitmekesisuse ja kvaliteedi tagamisel ning eriti väiksemate liikmesriikide ja piirkondade meedia elujõu tugevdamisel. Toetustegevustes tuleb arvestada digitaalse ülemineku, valeinfo leviku ning geopoliitilise olukorraga, mis on toonud esile meedia ja julgeoleku tiheda seose, eriti piiririikides.

Sõltumatu ja professionaalse uudismeedia toetamine on ELis ülioluline, arvestades muutusi meedia ärimudelites, uudiste tarbimises ja konkurentsivõime globaalsete digitaalsete platvormidega. Agressorriikide infosõda ja valeinfo levik õhustavad meedia usaldusväärset ning suurendavad vajadust tugevdada kvaliteetset ajakirjanduslikku sisu, sealhulgas ka vene keeles, et vastu seista Venemaa propagandale. Eestis kui piiririigi kontekstis on oluline panustada meedia kriisivalmidusse, tehnoloogilisse arengusse ja meediavabaduse kaitsmisse. Nende aspektide valguses peaks Euroopa Liit pöörama erilist tähelepanu väiksemate turgude ja piirialade ajakirjanduse sihipärasele toetamisele.

Eraldi mõõtmena tuleb meediaruumis tähelepanu pöörata noortele ja lastele. Mõjutustegevuse ja noorte radikaliseerumise ennetamiseks on ELi tasandil oluline tugevdada strateegilist

kommunikatsiooni ja meediakirjaoskust, et suurendada noorte vastupanuvõimet valeinfole ja propagandale. Samuti on vaja tihendada koostööd tehnoloogiaettevõtetega, et piirata äärmusliku sisu levikut veebikeskkondades ning arendada ühiseid varajase hoiatamise süsteeme trendide kiireks tuvastamiseks. Nagu senini, näeme MEDIA+ raames vajadust lapse õiguste temaatika kajastamiseks avalikus ruumis, et tõsta teadlikkust laste ja noorte endi seas nende õigustest, kohustustest ja kaasatusest ühiskondlike otsuste tegemisel. Ühe võimalusena näeme PÖFF Laste Õiguste programmi edasist toetamist.

5.1.4 Eesti toetab programmi CERV+ tegevussuunda. Uues programmis tuleb tagada, et ka järgmisel EL eelarveperioodil jätkub toetus tegevustele, mis edendavad demokraatiat, võrdõiguslikkust, kultuurilist mitmekesisust, kogukondade kaasamist, vähemate võimalustega ja haavatavate sihtrühmade kaitset, Euroopa koostöövõrgustike toimimist ning Euroopa Liidu kodanike ja väärtuste hoidmist ja tugevdamist.

Selgitus: demokraatia, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste CERV+ tegevussuuna alaeasmärgid jagunevad kolme alasuuna vahel. Keskendutakse diskrimineerimise ennetamisele, võrdõiguslikkuse edendamisele ning õiguste kaitsele, sõnavabaduse ja andmete privaatsuse tagamisele ning kodanikuühiskonna suutlikkuse suurendamisele põhiõiguste, demokraatia ja õigusriigi kaitsele, sh rahvusvähemuste ja uussisserändajate kohanemisel. Daphne valdkonnas keskendutakse soolise vägivalla, perevägivalla ja riskirühmade vastu suunatud vägivalla ennetamisele, ohvrite kaitsele. Kolmandaks toetatakse kodanike aktiivset osalust liidu demokraatlikus elus, vabu ja kaasavaid valimisprotsesse ning kodanike teadlikkuse suurendamist liidu ajaloost, mälust, mitmekesisusest ja väärtustest. Eesti jaoks on oluline vägivalla ennetus ja alaealiste kaitse, eriti digikeskkonnas, sh kübervägivald.

Programmis võiks eraldi välja tuua, et vägivallavastase võitluses on hõlmatud ka vägivalla ennetamisele suunatud tegevused. Samuti toetame Euroopa Kuriteoennetuse Võrgustiku (EUCPN) jätkusuutlikku tegutsemist. Samuti tuleb jätkuvalt tegeleda naiste ja laste õiguste teemade ja riskikäitumise ennetamisega ning kodanikuharidusega. Lapsi puudutavad rahastust taotlevad projektid peaksid kaasama lapsi ja noori otsustusprotsessi. Kogemuste vahetus rahvusvahelises koostöövõrgustike kaudu on oluline. Eestile on oluline tsiviilühiskonna teadlikkuse suurendamine ühisest ajaloost ja mälust edendamaks vastastikust mõistmist ja austust.

5.2 Eesti toetab programmis ette nähtud võimalust valdkondadevaheliseks koostööks horisontaalsetes teemades, näiteks innovatsioonis, digitehnoloogias ja tehisintellekti

valdkonnas. Toetame teadmus- ja tõenduspõhisust programmi eesmärkide ning toetusmeetmete kujundamisel.

Selgitus: programm annab võimaluse tegevussuundade vahelisteks ühisalgatusteks näiteks ühtsete väljakutsete puhul, millega tegelemine koosmõjus toob suuremat kasu kõikidele osalevatele partneritele. Taolised koostöömehhanismid ja innovaatilised algatused kultuuri-, audiovisuaalvaldkonna, uudismeedia ja kodanikuühiskonna tegevussuundade vahel (artikkel 10) üksnes täiendavad programmi põhilisi tegevussuundasid, lähtudes programmi üldistest eesmärkidest ja horisontaalsetest teemadest (toodud artiklis 3). Seetõttu ei ole sellele programmiosale ette nähtud eraldi eelarvet ning ressursid võetakse alasuundadest, sõltuvalt teemast.

Lisaks artiklis 3 toodule, on horisontaalse teemana välja toodud uuenduslikkus ning tehisintellekti vastutustundlik kasutamine ja digitaalsete oskuste arendamine. Eesti toetab seda, kuna tehisintellekti võimalused ja väljakutsed puudutavad kõiki valdkondi, kuid tehisintellekti puudutav võib olla ka valdkonnaspetsiifiline. Sellega on seotud ka eetiline mõõde ning autoriõiguste kaitsmine kultuuris ja meedias, mida määruse tekst võiks samuti eraldi välja tuua. Autoriõiguste kaitse digiajastul puudutab otseselt loovisikute sissetulekut ning on seega kõikidele loovisikutele oluline küsimus. Komisjoni selgituste kohaselt peetakse innovatsiooni all silmas tulevikku vaatavat lähenemist loomesektoris, kuid seda ei täpsustata ega avata täpsemalt tekstis.

Innovaatiliste meetmete arendamisel, tuleb arvestada, et väikeriikidel võib turutõrke tõttu olla keeruline praktikas katsetada või võtta kasutusele ka innovaatilisi lahendusi ning see ei tohiks saada takistuseks programmi meetmete puhul. Väikesed turud ise ei suuda innovatsiooni võimendada, kuid võivad siiski pakkuda olulisi lahendusi läbi näiteks mõne innovaatilise teenuse käivitamise. Lähenemine võib olla ka sektorispetsiifiline. Näiteks saaks Euroopas arendatud innovatsiooni kasutusele võtmist soodustada spetsiifilistes taotlusvoorudes. Võimalikult laiapõhjaline innovatsioon omakorda panustab ühiskonda tervikuna nii uue sisu loomisel kui kohaliku ökosüsteemi arendamisel.

Eesti näeb olulisena tegelemist elanikkonna üldise vastupanuvõimega, kuhu kultuur, kultuuripärand, meedia ja kodanikuühiskond ühiselt oluliselt panustavad. Euroopa kultuuripärandi säilitamine on hädavajalik, et tagada ajalooline järjepidevus mineviku, oleviku ja tuleviku vahel. Eesti jaoks on prioriteediks digitaalse kultuuripärandi ühtse riigipiiriülese

säilitamise lahenduse väljatöötamine ELi tasandil ja ELi finantsraamistikus. Meie hinnangul tuleb seda küsimust käsitleda nii ühiskonna julgeoleku, vastupidavuse ja vastupanuvõime kui ka kriisijuhtimise osana ning liikmesriikide ja Euroopa Komisjoni koostöös.

Veel on oluline rõhutada piirialade ja väiksemate piirkondade ja kogukondade, ühiskonnagruppide kaasatust programmi tegevustesse, seda näiteks kultuuris osalemise, kvaliteetse meedia kättesaadavuse, kvaliteetse elukeskkonna ja kvaliteetse ruumilooma kaudu tervikuna.

Eesti jaoks on läbivalt oluline horisontaalne teemaks ajaloolise mälu, riikide lähimineviku lugude ja kogemuste jagamine, mida samuti saavad edendada kõik programmi valdkonnad koostöös. Ajaloo ja mälu edendamist toetavaid tegevusi tuleb seetõttu tugevamalt rõhutada artiklites 3 (1) ja 3 (2)c. Liikmesriigid peavad saama programmi vältel kaasa rääkida ka horisontaalsetes küsimustes.

Valdkonnavahelised tegevused hõlmavad ka meetmeid poliitikakujundamiseks ja välja töötamiseks ning jälgimiseks, samuti koostööd sidusrühmadega. Siin all on silmas peetud struktuurset dialoogi huvirühmadega ja erinevaid poliitikakonverentse. Kvaliteetne poliitika ja programmi kujundamine eeldab piisavat teadmist valdkonnast läbi kvaliteetse andmekogumise ja võrreldava statistika.

Määruse tekst siiski võimalikke horisontaalseid tegevusi ja nende rahastusallikaid lahti ei selgita. Arvestades senist kogemust Loov Euroopa programmiga, siis horisontaalseid tegevusi on lisatud ja need on lahti kirjutatud programmi iga-aastastes töökavades ning selline lahendus on seni toiminud.

5.3 Toetame programmi rakendamiseks riiklike kontaktpunktide süsteemiga jätkamist ning neile selge toimimisraamistiku ja kaasrahastuse määramist, Euroopa Komisjoni poolt. Kontaktpunktid on olulised programmi sihtrühmadeni jõudmisel, eriti väikeriikides.

Selgitus: riiklikud kontaktpunktid (teabepunktid) on olulised programmi võimalustest teavitamisel ja programmi tulemuste levitamisel. Programmi eelnõu küll mainib ühel korral kontaktpunkte, kuid ei täpsustata nende konkreetset rolli ning liikmesriikide rolli

kontaktpunktide loomisel. Samuti ei ole selge, kas iga tegevussuuna puhul nähakse ette eraldi kontaktpunkt ning kuidas kontaktpunkte rahastatakse, et ülesandeid oleks võimalik ellu viia. Toetuse taotlemine peab olema taotlejatele tulevikus ligipääsetav ja administratiivselt jõukohane, eriti arvestades väikese riigi kultuuri- ja loomevaldkondade eripärasid. Ligipääsetavuse ja kaasatuse tagamisel on praeguse „Loov Euroopa“ programmi puhul olulist rolli mänginud riiklike kontaktpunktide olemasolu. Kontaktpunktid tagavad, et programmi võimalused jõuavad kõigi sihtrühmadeni — eriti väikese kultuuri- ja keeleruumiga riikides, kus sektorid on killustunud ja rahvusvahelise koostöö kogemus väiksem. Ilma kontaktpunktideta ei oleks paljudel organisatsioonidel, sh äärealadel tegutsevatel kultuuriorganisatsioonidel, realistlikku võimalust programmist teada saada ega toetust taotleda.

5.4 Peame oluliseks, et määruses oleks esitatud tegevussuundade põhine indikatiivne eelarvejaotus, et tagada kindlus ja tasakaalustatud tugi kõigile valdkondadele uue programmi rakendamisel. Oluline on täpsustada ka eelarveallikad valdkondadevahelisteks horisontaalseteks tegevusteks ning InvestEU finantsmeetmeks.

Selgitus: kuigi programmile ette nähtud eelarve kasv on positiivne, ei pruugi see olla piisav, arvestades programmi laienemist, inflatsioonimõjusid ning vajadust pakkuda suuremat toetust vähemate võimalustega osalejatele. Uue programmi ambitsioonikad eesmärgid ja senine edukus viitavad sellele, et kavandatud eelarvetase tuleks ELi järgmise finantsraamistiku läbirääkimistel säilitada vähemalt miinimumina.

Eelnõus ei ole ette nähtud valdkondlikku eelarvejaotust, mis seni on taganud etteennustavuse ja tasakaalu kõigi programmivaldkondade jaoks. Eesti peab oluliseks, et programmi struktuur oleks selgelt valdkondlikult üles ehitatud ja eesmärgistatud, et meetmed toetaksid valdkondade eripärasid ning looksid lisaväärtust nii riiklike kui ELi prioriteetide elluviimisel. Määruse eelnõus on loobutud kultuuri, meedia ja kodanikuühiskonna, väärtuste ja võrdõiguslikkuse valdkondade eelarvepiiridest. Seni rakendatud lähenemine – eelarve osakaalud koos paindlikkusega finantsaasta lõikes – on praktikas ennast õigustanud ja väärib jätkamist. Piiridest loobumine suurendab ebakindlust kasusaajate jaoks, eriti arvestades uusi kulumahukaid tegevusi (näiteks digitaliseerimine). Samuti on oluline, et kui MEDIA+ tegevussuund hakkab jagunema kolme selgelt erineva sihtrühma vahel (filmitööstus, meediamajad ja mängutööstus), on oluline aru saada, kuidas jaguneb eelarves valdkondade vahel raha.

5.5 Peame oluliseks parandada programmile ligipääsu eelkõige väikestele keele- ja kultuuriruumide organisatsioonidele, kes toimetavad turutõrke olukorras. Programmi meetmed peavad olema kujundatud viisil, mis on sobilikud ning võimalusel ka fokusseeritud ELi tõmbekeskustest kaugemal asuvate liikmesriikide organisatsioonidele, mille raames toetame oskuste arendamist neis organisatsioonides.

Selgitus: tuleb arvestada väikestele keele- ja kultuuriruumide ja ääreala organisatsioonide vajaduste, võimaluste ja eripäradega kogu programmi ülesehituses – alates teavitustegevusest ja osalustingimustest kuni hindamiskriteeriumide, taotlusprotseduuride ning täiendava toe pakkumiseni (nõustamine, koolitused, kohalikud tegevused jne). See puudutab ka neid institutsioone, kes turutõrke olukorras püüavad näiteks juurutada innovaatilisi lahendusi kas sisuloomes või publikuni jõudmisel.

Eriti oluline on luua erimeetmeid ja eelarvelisi mööndusi, mis aitavad projektides osaleda. Samuti tuleb arvestada, et võimekus taotleda ja projekte ellu viia on organisatsioonidel väga erinev. Seetõttu on otstarbekas rakendada n-ö positiivset diskrimineerimist, näiteks väikesema mahu ja lühemaajaliste projektide kaudu, sätestades väiksema omaosaluse, ettemaksed jms. Organisatsioonide pädevuste arendamine, mis puudutab nii sektorispetsiifilisi oskuste ja teadmiste, kui ka laiemalt ettevõtlusoskusi, sh finantskirjaoskust võiks olla programmi oluline osa. Eraldi tähelepanu tuleks pöörata loomevaldkonna organisatsioonide juhtimise arendamisel, kus näiteks AI arengud eeldavad strukturemaid muutusi..

Negatiivseks näiteks senisest kogemusest toetuste ebavõrdsel jaotusel tagatisrahastu (Guarantee Facility) ja innovatsioonivoorude Innovation Lab ja Innovative Tools and Business Models. Esimesest meetmest on peamised kasusaajad Hispaania, Itaalia ja Portugali kultuuri- ja loomesektor. Kolme riigi osakaal meetmes moodustab üle 84% ja 21 liikmesriigis, sh Eesti osakaal on alla 1%. Innovatsiooni voorudes aga ei ole olnud Balti riikidest ühtegi kasusaajat, ei koordinaatori ega partnerina. On oluline, et komisjon analüüsiks põhjalikult nende voorude tulemusi, hindaks, miks ei ole need teistele/väiksemale jõukohased, ning teeks vastavad vajalikud muudatused.

Oluline on, et programmi loodavad meetmed arvestaksid praeguses geopoliitilises olukorras Eesti kui ELi piiriäärse riigi eripäradega. Samuti tuleks äärealasid arvestada rohe-eesmärkide saavutamisel, näiteks reisimis- ja transpordivõimaluste puhul.

5.6 Peame oluliseks vähendada programmi rakendamisel halduskoormust, näiteks projektitoetuse taotlemise ja aruandluse keerukust, ning toetame taotlusprotseduuride ja reeglite jätkuvat lihtsustamist ning täiendavat tuge, eriti väikse võimekusega organisatsioonidele.

Selgitus: oleme nõus, et halduskoormust tuleb taotlejatele ja menetlejatele vähendada, sh edendada üleminekut lihtsamatele rahastamismudelitele (nt juurutada kindlasummaline toetus (*lump sum*), et vältida väikeste kulutuste keerukat tõendamist.

Kuigi peame oluliseks halduskoormuse vähendamist ning toetame programmi taotlusprotseduuride ja reeglite jätkuvat lihtsustamist, soovime samas rõhutada, et kõik lihtsustamismeetmed ei pruugi olla osapoolte jaoks võrdselt tõhusad. Näiteks on *cascading grant* süsteem andnud positiivseid tulemusi CERV programmis ja kultuuri alaprogrammis. Samas filmilevi toetuste puhul on see toonud kaasa menetlusprotsesside märgatava pikenemise ja suurema kohmakuse. Films on the Move voorus on protsessi kestus taotluse esitamisest viimase makse laekumiseni ulatunud ligikaudu 2,5 aastani. Näitena võib tuua filmi “Pacifiction”, mille taotlusvooru tähtaeg oli juunis 2022 ning viimane osamakse tehti levitajale 13. märtsil 2025. Kogu protsessi kestus oli 32 kuud. Sellest järeldub, et lihtsustamismeetmeid tuleks kavandada valdkondlikku spetsiifikat ja tegelikke rakenduspraktikaid arvesse võttes, et vältida olukorda, kus halduskoormuse vähenemine institutsioonide tasandil toob kaasa ebamõistliku lisakoormuse või viivitused taotlejatele.

Samuti on oluline tagada taotlus- ja aruandesüsteemide töökindlus ja tehniline tugi, sealhulgas regulaarsete uuenduste, turvaparanduste ja kasutajatoe kaudu. IT-süsteemide stabiilsus on eelduseks usaldusväärsele andmehaldusele, aruandlusele ja statistilisele analüüsile. Platvormide järjepidev kasutamine võimaldab koguda võrreldavat statistikat ning luua ajas püsivaid andmeid, mis on hädavajalikud programmi mõjukuse hindamiseks ja oluliseks sisendiks poliitikakujundamisel.

Lisaks võiks täiendav tugi väiksema võimekusega organisatsioonidele seisneda selgete ja kasutajasõbralike juhendite ning praktiliste veebiseminaride pakkumises. Praegused juhendid on sageli liialt pikad, keerukad ja aegunud vormis, mistõttu on nende kasutamine ajamahukas ja raskesti jälgitav. Lihtsamad ja visuaalselt kaasaegsed juhendid aitaksid märkimisväärselt parandada taotlejate ligipääsu programmile ja vähendada eksimisriski.

5.7 Programmi rakendamisel peab säilima liikmesriikide otsustav roll toetusmeetmete ja tegevuste kujundamisel tööprogrammide kaudu, kasutades rakendusaktide vastuvõtmisel kontrollimenetlust.

Selgitus: uue eelnõu kohaselt puudub senine liikmesriikide osalusega programmikomitee, mis kujundab iga-aastased töökavad. See vähendab liikmesriikide otsustusõigust tegevuste ja tingimuste kujundamisel. Samal ajal on eelnõu tekst väga üldsõnaline ja ambivalentne, andes küll suure paindlikkuse programmi tegevusi kujundada, kuid vähendades läbipaistvust ja ennustatavust taotleja jaoks. Samuti on ebaselge, millist ekspertiisi komisjon arvesse võtab. Kuigi komisjoni soov lihtsustada menetlust ja suurendada paindlikkust on mõistetav, ei tohi see tulla liikmesriikide sisulise kaasamise arvelt. Komitoloogia kaudu peab säilima liikmesriikide võimalus mõjutada programmi iga-aastasi detailseid rõhuasetusi töökavas, et tagada kooskõla riiklike vajadustega ja õiglane osalus kõigi liikmesriikide jaoks.

Eesti toetab programmikomitee loomist kontrollimenetluse (*examination procedure*) alusel ning peab oluliseks, et selle roll ja menetlus oleksid selgelt määruses sätestatud. Leiame, et ei ole otstarbekas nõrgendada komitoloogia mehhanismi viisil, mis vähendaks liikmesriikide poliitilist mõju ja õõnestaks otsuste läbipaistvust. Kontrollimenetlus annab liikmesriikidele tugevama positsiooni ja reaalse võimaluse mõjutada tööprogrammide ja prioriteetide kujunemist. See on eriti oluline väikeriikide vaates, et tagada tasakaalustatud ja läbipaistev otsustusprotsess. Määrusepõhine sätestamine loob selguse ja stabiilsuse kogu programmiperioodiks ning aitab vältida olukorda, kus liikmesriikide roll piirdub üksnes vormilise konsulteerimisega.

5.8 Toetame sünergiaid teiste ELi algatuste ja fondidega nagu Erasmus+, Euroopa Horisont, Euroopa Konkurentsivõime Fond, Globaalne Euroopa, kuid peame vajalikuks luua selged juhised, kuidas sünergiaid praktikas rakendatakse.

Selgitus: uus programm võimaldab kombineerida toetusvõimalusi ja koordineerida meetmeid. Toetame sünergia ja seoste loomist teiste ELi algatuste (Euroopa Sisejulgeoleku strateegia (*ProtectEU*)), programmide ning fondidega, sest see aitab AgoraEU ning seotud programmide mõju kasvatada ja seatud eesmärkide suunas tulemuslikumalt liikuda.

Otsesem kokkupuude on Euroopa Konkurentsivõime Fondi ja selle osana rakendatava InvestEU Instrumendi raames, kus AgoraEU saab panustada finantsmeetmetesse kaasamaks tegevustesse nt laenude-käenduste kaudu lisarahastust. Ebaselge on, milliste

valdkondlike algatustega soovitakse InvestEU raames välja tulla, sest ka kultuurisektoris on valdkondlikes ökosüsteemides eri spetsiifika, millist finantstuge ja teenuseid organisatsioonid vajaksid.

Teine oluline programmielõue, millel on tugev puutumus AgoraEUGa, on Euroopa Horisondi programm ning täpsemalt sealne ühiskonna poliitika valdkonnaosa (nn aken). Samuti Uus Euroopa Bauhaus algatus, mis on seotud arhitektuuripoliitikatega, elukeskkonna ning heaoluga tervikuna. Samuti on koostöökohti Erasmus+ programmiga seoses koostööga kultuurivaldkonna kõrgharidusasutusega. Sünergiad on ette nähtud ka Globaalse Euroopa programmiga, et näiteks liitumissooviga riikides juurutada demokraatia ja õigusriigi põhimõtteid või arendada kultuurikoostööd.

Kuigi määrus viitab, et tegevus, mis on saanud toetust teistest ELi programmidest, võib samaaegselt saada toetust ka mujalt, kui järgitakse vajalikke reegleid, ei ole selge, kuidas programmide vahelised sünergiad hakkavad praktikas toimima ning kuidas konkreetsemalt programmide vahel kattuvust välditakse.

5.9 Toetame programmi laiemale üldsusele suunatud tegevuste puhul eraldi fookust noortele ja eakatele.

Selgitus: noored ja eakad on Euroopa tuleviku ja sotsiaalse sidususe seisukohalt võtmerühmad, kuid sageli alaesindatud nii kultuuri- kui ka osalusprojektides. “AgoraEU” raames võiks nende kaasamine toimuda sihipäraselt – noorte puhul keskendudes demokraatia- ja osalusoskuste tugevdamisele, kultuurilise ja meediakirjaoskuse arendamisele ning loovate eneseväljendusvõimaluste laiendamisele. Eakate puhul tuleks rõhutada põlvkondadevahelist dialoogi, elukestva õppimise ja aktiivse kodanikuks olemise toetamist. Selline eraldi fookus aitaks tagada, et programmi tegevused jõuavad laiemale ja mitmekesisemale publikuni, tugevdades samal ajal Euroopa sotsiaalset sidusust ja väärtusruumi jagamist põlvkondade vahel.

5.10 Toetame kolmandate riikide osalemist AgoraEU programmis. See peab lähtuma selgetest kriteeriumidest ning Euroopa Liidu alusväärtustest.

Selgitus: seni on programmis saanud esmajärjekorras osaleda Euroopa Liidu kandidaatriigid, potentsiaalsed kandidaatriigid, assotsieerunud riigid ning Euroopa Majanduspiirkonna riigid.

Kultuuri alaprogrammis on osalemise eelduseks olnud UNESCO 2005. aasta kultuuri väljendusvormide mitmekesisuse kaitse ja edendamise konventsiooni ratifitseerimine, samas kui MEDIA alaprogrammis on nõutud ELi audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi (AVMSD) nõuete rakendamist. Kolmandate riikide kaasamine peaks ka edaspidi olema tingimuslik, lähtudes selgetest põhimõtetest ning ELi alusväärtustest.

5.11 Eesti toetab programmi vahenditest spetsiifiliste diskrimineerimise ennetamise ja tõkestamise, sallimatuse vastaste, puudega inimeste õiguste kaitse ning ligipääsetavuse ja võrdsuse, sh soolise võrdsuse edendamise ning soolise vägivalla vastu võitlemisega seotud tegevuste rahastamist. Samuti peame oluliseks, et soolise võrdsuse ja võrdsete võimaluste, sh ligipääsetavuse eesmärkidega arvestataks läbivalt programmi kõigi tegevuste rahastamisel ja elluviimisel. Oluline on, et programm tagaks rahastuse kättesaadavuse ka vabaühendustele, toetades seeläbi nende sõltumatust ning rolli demokraatia kaitsel ja poliitikate elluviimisel.

Selgitus: vastavalt Eesti Euroopa Liidu poliitika prioriteetidele 2025-2027 tuleb kõigis Euroopa Liidu poliitikavaldkondades edendada võrdseid võimalusi ja soolist võrdsust. Sellest tulenevalt seisab Eesti ka uue ELi finantsraamistiku kujundamisel selle eest, et võrdsete võimaluste ja soolise võrdsuse põhimõtteid ja eesmärke peetaks silmas prioriteetide ja rahastamistingimuste seadmisel, samuti tulemuste seire kavandamisel. On oluline, et 2028-2034 perioodil jätkuks praegu nt CERV programmi kaudu toimuv diskrimineerimise ja sallimatuse ennetamise ja tõkestamise ning erinevatel tunnustel (sh sugu, rass, puue, seksuaalne sättumus) põhinevalt võrdsete võimaluste ja võrdsuse edendamiseks vajalike liikmesriikide tasandi osaliste (sh vastutavad ministeeriumid, võrdõigusasutused, vabaühendused) ning ELi tasandi osaliste (sh võrdõigusasutuste üle-Euroopaline võrgustik Equinet) tegevuste toetamine liikmesriikides. Samas peab uus raamistik arvestama ka laiemalt kõigi vahendite lõppkasusaajate seas erinevate elanikkonnarühmade (sh puudega inimesed, noored, vanemaealised, naised-mehed) olukorra, huvide ja vajaduste eripärasid ning tagama ka ebasoodsamas olukorras olevatele ja haavatavatele elanikkonnarühmadele võrdsed võimalused pidevalt muutuvus ühiskonnas hakkamasaamiseks.

6. Arvamuse saamine ja kooskõlastamine

“AgoraEU” programmi eelnõu edastati arvamuse avaldamiseks järgmistele kultuuri- ja audiovisuaal- uudismeedia, kodanikuühiskonna, noorte ja huvihariduse valdkonna organisatsioonidele: Eesti Disainerite Liit, Sihtasutus Eesti Noorsooteater, Valgusfestival

MTÜ, Osaühing ERP, Sihtasutus Eesti Tarbekunsti ja Disainimuuseum, Sihtasutus Eesti Arhitektuurimuuseum, Sihtasutus Eesti Kunstimuuseum, Sihtasutus Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Eesti Rahvusringhääling, Tallinna Paberikoda OÜ, Shiftworks OÜ, Jazzkaare Sõprade Ühing, Eesti Kooriühing, Mittetulundusühing Teine Tants Sihtasutus Eesti Tantsuagentuur, Mittetulundusühing Ansambel U, Sihtasutus Eesti Kontsert, Muusikute Täiendõppekeskus, Tartu Ülikool, Eesti Rahvusraamatukogu, MTÜ VAT Teater, Sihtasutus Fine 5 Tantsuteater, Eesti Rahva Muuseum, Mittetulundusühing Music Estonia, Sõltumatu Tantsu Ühendus, ATuul OÜ, Sihtasutus Tartu Loomemajanduskeskus, Mittetulundusühing Eesti Arhitektuurikeskus, Mittetulundusühing Eesti Kaasaegse Kunsti muuseum, Mittetulundusühing Eesti Kaasaegse Kunsti Arenduskeskus, Kunstiasutuste Liit, SA Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus, Sihtasutus Kunstihoone, Kirjastus Päike ja Pilv, Mittetulundusühing Eesti Kirjanduse Keskus, Eesti Lastekirjanduse Keskus, Eesti Kirjastuste Liit, Sihtasutus Vaba Lava, Eesti Etendusasutuste Liit, Eesti Kaasaegse Tsirkuse Arenduskeskus MTÜ, Tallinna Linnamuuseum, Sihtasutus Eesti Filmi Instituut, Mittetulundusühing Loov Eesti, Eesti näitlejate Liit, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Tallinna Ülikool, Sihtasutus Eesti Meremuuseum, mittetulundusühing Eesti Muuseumiühing, g, Eesti Raamatukoguhoidjate Ühing, Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Selts, Eesti Muinsuskaitse Selts, Eesti Rahvakultuuri Keskus, Vabamu, Eesti Laulu- ja TanMsupeo Sihtasutus, Sihtasutus Virumaa Muuseumid, Sihtasutus Saaremaa Muuseum, Sihtasutus Narva Muuseum, Sihtasutus Viljandi muuseum, Mittetulundusühing Eesti Pärimusmuusika Keskus, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit MTÜ, Eesti Teatriagentuur, Tallinna Filharmoonia, Eesti Autorite Ühing, Sihtasutus Tallinna Ettevõtlusinkubaatorid, Mittetulundusühing Eesti Disainikeskus. Tallinna Ülikooli Balti Filmi- ja Meediakool, MTÜ Eesti Dokumentalistide Gild, Eesti Animatsiooni Liit, Münhauseni Film, Tallifornia, 3Brothers, "Mittetulundusühing Eesti Filmitööstuse Klaster", A Film, Rebel Frame OÜ, Homeless Bob, OÜ Alexandra Film, Kopli Kinokompanii, Baltic Film Production, Mittetulundusühing Pimedate Ööde Filmifestival, Industry@Tallinn&BE, Osaühing Allfilm, Stellar Film, Amrion, Zolba Productions, Oreefilms, Osaühing Nukufilm, Nafta Films, Menufilmid, MaruVR Productions, Estinfilmi, Filmstop, Bestfilm, Unlimited Meedia, AS Ekspress Meedia, AS Ekspress Grupp, Delfi, AS Postimees Grupp, Õhtuleht, AS Äripäev, Eesti Meediaettevõtete Liit, Eesti Ajakirjanike Liit, Naiste Tugi- ja Teabekeskus, Mõttekoda Praxis, Eesti LGBT Ühing, Inimõiguste Instituut, Avatud Eesti Fond, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Mälu Instituut; Soolise Võrdõiguslikkuse ja Võrdse Kohtlemise Volinik, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti

Noorsootöötajate Kogu, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Õpilasesinduste Liit, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Eesti Huvikoolide Liit, Eesti Erahuvikoolide Liit, Eesti Muusikakoolide Liit, Eesti Kunstikoolide Liit, Teadushuvihariduse Liit, Eesti Tantsuhuvihariduse Liit, HUVE, Ajakirjanike Liit, Maru VR Rahandusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Siseministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Sotsiaalministeerium.

Arvamuse saatsid Eesti Rahvakultuuri Keskus, Mittetulundusühing Music Estonia, Eesti Filmitööstuse Klaster, Eesti Mänguarendajate Liit, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Etendusasutuste Liit, Eesti Kunstiakadeemia, Eesti Rahvusringhääling, Eesti Üliõpilaskondade Liit, Haridus- ja Teadusministeerium, Justiits- ja Digiministeerium; Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Maru VR, Siseministeerium, Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik, Tartu Loomemajanduskeskus, Ajakirjanike Liit, Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium.

Toimus neli kaasamiskohtumist: üks kultuurivaldkonnale 22.09, teine audiovisuaal- ja videomängude valdkonnale 17.09, kolmas uudismeedia valdkonnale 17.09 ning neljas CERVi tegevusuuna kohta 08.10. Kaasamiskohtumiselt saadud tagasisidet on võimalusel arvestatud seletuskirja ja seisukohta koostamisel.

Kirjalikku tagasisidet andnud organisatsioonide arvamused on kajastatud lisas 1.